

Anna Rosling Rönnlund, co-founder Gapminder Foundation en co-writer Factfulness:

‘De wereld is in betere staat dan we denken’

‘De wereld staat er beter voor dan je denkt.’ Anna Rosling Rönnlund is een van de oprichters van de Gapminder Foundation. Haar missie is om het schokkende gebrek aan feitenkennis in de wereld te bestrijden. Dat begint ermee dat we op een andere manier moeten leren denken en onze instincten moeten bestrijden. Een op feiten gebaseerd wereldbeeld als sleutel tot het oplossen van maatschappelijke vraagstukken.

87

Een over-dramatisch wereldbeeld

“Mensen lijden massaal aan een over-dramatisch wereldbeeld. Wij hebben een lijst gemaakt met 13 multiplechoicevragen waarmee we wereldwijd bij een breed publiek de feitenkennis over de wereld testen. Hoeveel meisjes in de lage-inkomenslanden maken de basisschool af? Waar woont het grootste deel van de wereldbevolking? Wat is nu de gemiddelde levensverwachting in de wereld? Is in de afgelopen 20 jaar het aandeel van de wereldbevolking dat in extreme armoede leeft bijna verdubbeld, ongeveer gelijk gebleven of bijna gehalveerd? Wat is de belangrijkste oorzaak voor de groei van de wereldbevolking naar 11 miljard in 2100? Hoeveel eenjarige kinderen in de wereld zijn ingeënt tegen een ziekte?”

Gemiddeld hebben mensen maar twee van de twaalf eerste antwoorden goed. Het maakt niets uit aan wie we de vragen stellen, zelfs wereldleiders, Nobelprijswinnaars en wetenschappers geven op de meeste vragen een fout antwoord. Alleen de dertiende vraag, over het klimaat, wordt door 86 procent goed beantwoord. De meeste mensen weten dat klimaatexperts over de hele wereld denken dat de gemiddelde temperatuur in de komende 100 jaar zal stijgen. Dat is een groot succes op het gebied van publieke bewustwording.

88

Bijna alle mensen denken dat de wereld angstaanjagender, gewelddadiger en hopelozener is dan de werkelijkheid is. Op basis van die denkbeelden worden voortdurend beslissingen genomen, die ook impact hebben op de toekomst. Maar als je niet eens weet wat er nu aan de hand is, hoe kun je dan weten wat de uitdagingen voor de toekomst zijn? Om de juiste beslissingen te kunnen nemen, moet je inzicht hebben in het heden. Dat is de reden waarom wij de Gapminder Foundation hebben opgericht. Wij willen de onwetendheid bestrijden met een op feiten gebaseerd wereldbeeld.”

Onze drama-instincten leren beheersen

“In het begin dachten we dat we het gebrek aan feitenkennis zouden kunnen oplossen met betere informatie. Ola en ik maakten prachtige geanimeerde grafieken, waarmee Hans op internationale podia stond. Maar helaas hielp dat niet. Zelfs als mensen net hadden gehoord dat de feiten veel positiever zijn dan ze dachten, bleef hun wereldbeeld ‘overdramatisch’.

Het wil er gewoon niet in dat het over het geheel genomen stap voor stap beter gaat met de wereld. Zeker, er zijn nog steeds enorme opgaven te doen. Maar er is op verschillende terreinen ook al geweldige vooruitgang geboekt. Veel veranderingen waarvan mensen denken dat die nooit plaats zullen vinden, hebben al plaatsgevonden.

‘Om de juiste beslissingen te kunnen nemen, moet je inzicht hebben in het heden’

We hebben er diep over nagedacht waarom dat maar niet wil doordringen. Uiteindelijk zijn we tot de conclusie gekomen dat het te maken heeft met de manier waarop onze hersens werken.

Toen we in 2016 te horen kregen dat Hans ongeneeslijke alvleesklierkanker had, hebben we de tijd gebruikt om samen een boek te schrijven. Na zijn overlijden in 2017 hebben Ola en ik het afgemaakt. *Feitenkennis – 10 redenen waarom we een verkeerd beeld van de wereld hebben en waarom het beter gaat dan je denkt*. Met dit boek willen we mensen leren anders te denken.

Als we ophouden ons zorgen te maken over de verkeerde dingen en onze irrationele angsten loslaten, kunnen we ons focussen op de wereldwijde problemen waarvan de kans groot is dat ze zich daadwerkelijk voordoen. Wij zien onszelf niet als optimisten, wij zien onszelf als *possibilisten*: mogelijkheidsdenkers. Possibilisten hebben reden om hoop te hebben, omdat ze de vooruitgang zien die de wereld de afgelopen decennia heeft gemaakt. Dat geeft ons de hoop dat we ook de andere problemen kunnen oplossen.”

89

Pak de tien drama-instincten aan

Kloofinstinct: de neiging om alles en iedereen in twee (tegenstelde) groepen te verdelen, met daartussen een imaginaire kloof. Zoals: rijk versus arm. Of: Noord versus Zuid. Feit is echter dat de meerderheid van de wereldbevolking in midden-inkomenslanden leeft. Meestal bevindt de meerderheid zich in het midden, precies waar de kloof zou zijn.

Negativiteitsinstinct: de neiging om te denken dat het slechter gaat. De reden is dat je meer informatie krijgt over nare gebeurtenissen dan over positieve. Zo zitten de media in elkaar. Bijna niemand weet dat het deel van de wereldbevolking dat in extreme armoede leeft in de afgelopen 20 jaar is gehalveerd. En dat de gemiddelde levensverwachting in de wereld niet op 50, of 60, maar op ruim 70 jaar ligt. Bedenk dus dat je heel veel positief nieuws niet hoort.

Rechte-lijninstinct: de neiging om te denken dat een rechte lijn in een grafiek altijd rechtdoor blijft gaan. In werkelijkheid is dat zelden zo. Het aantal kinderen per vrouw is al sinds 1965 spectaculair aan het dalen.

De groei van de wereldbevolking tot 2100 komt niet door de toename van het aantal kinderen, maar door de toename van volwassenen tussen 15 en 74 jaar. De meeste lijnen in een grafieken vormen een S, een bult of een glijbaan. Die gedachte helpt om je verwachtingen of angsten bij te stellen.

Angstinstinct: de neiging om je aandacht te richten op de onwaarschijnlijke gevaren die je het meest vreest. En dat terwijl je de dingen die het meeste risico opleveren, negeert. Veel mensen hebben een enorme angst voor geweld, gevangenschap en besmetting, waardoor ze die risico's consequent overschatten. Het risico is echter niet afhankelijk van de hoeveelheid angst die het in je oproept, maar van de combinatie van 2 factoren: hoe gevaarlijk is het en in welke mate word je eraan blootgesteld? Dus: beheers je angsten.

Grootte-instinct: de neiging om dingen niet in verhouding te zien of hun omvang verkeerd in te schatten. We *onderschatten* consequent hoeveel vooruitgang er in de wereld is geboekt. We *overschatten* consequent het aantal immigranten in ons land. Een los cijfer kan misschien groot of klein zijn, maar het krijgt vaak pas betekenis als je het cijfer vergelijkt met of deelt door een ander relevant cijfer, zodat je het in de werkelijke verhoudingen ziet.

Generalisatie-instinct: de neiging om alles te categoriseren en vervolgens te generaliseren. We hebben geen goed beeld van hoe de wereld echt in elkaar zit. Op de website van Gapminder vind je de fotogalerij Dollarstreet. Een denkbeeldige straat waar mensen wonen gerangschikt naar inkomen. De belangrijkste bepalende factor voor het dagelijks leven blijkt niet religie, cultuur of land te zijn, maar inkomen. Pas dus altijd op voor valse generalisaties, zoek naar verschillen binnen en overeenkomsten tussen groepen.

Lotsinstinct: het idee dat het lot van landen, religies of culturen wordt bepaald door vastliggende patronen en eigenschappen en daarom niet kan veranderen. Let op veranderingen die langzaam gaan, want uiteindelijk groeien ze uit tot iets groots. Elk jaar een kleine verandering kan zich decennia later vertalen in een grote verandering.

Eén-perspectiefinstinct: de neiging om simpele ideeën heel aantrekkelijk te vinden. Mensen hebben een voorliefde voor één oorzaak en één oplossing. Het is beter om een probleem vanuit veel gezichtshoeken te bekijken, zodat je het beter kunt doorgronden en betere oplossingen vindt. Test je ideeën bij mensen die het niet met je eens zijn. Wees blij met complexiteit, combineer ideeën en sluit compromissen.

Zondebokinstant: de neiging om op zoek te gaan naar iemand die je de schuld kunt geven. Dit verhindert je vermogen om een op feiten gebaseerd beeld van de wereld te vormen. Want als je de zondebok hebt gevonden, zoek je niet verder naar andere verklaringen. Vaak bevestigt de zondebok onze bestaande overtuigingen. Ga liever op zoek naar oorzaken dan naar schuldigen.

Urgentie-instinct: de neiging om onmiddellijk in actie te komen zodra je een gevaar ziet. Helaas werkt het niet zo bij gevaren die ver in de toekomst liggen. Als het urgentie-instinct opspeelt, bedenk dan dat het zelden nodig is om heel snel een besluit te nemen. Vraag tijd, zoek meer informatie, eis data en hoed je voor drastische acties. Zet kleine stappen. Die verbeteringen zijn misschien niet zo spectaculair, maar wel vaak effectiever.

‘Veel veranderingen waarvan mensen denken dat die nooit plaats zullen vinden, hebben al plaatsgevonden’

Over Anna Rosling-Rönnlund

Anna Rosling-Rönnlund richtte samen met haar schoonvader Hans Rosling en haar man Ola Rosling in 2005 de Gapminder Foundation (2005) op. Anna is de uitvinder van de geanimeerde bubbeldiagramgrafieken die wereldwijd worden gebruikt om ontwikkelingstrends te begrijpen. Nadat deze tool (Trendanalyzer) door Google werd overgenomen, werkte Anna van 2007 tot 2010 bij Google als senior usability designer. Haar man Ola werkte in die tijd als hoofd van het Public Data Team bij Google. In 2010 gingen ze terug naar Zweden om de missie van Gapminder voort te zetten. In 2016 presenteerde Anna Dollar Street, de grootste systematische beeldbank met representatieve huisdocumentatie. Dollar Street verbeeldt een straat met huizen waar mensen van verschillende culturen en inkomens hun dagelijkse dingen doen. Op dit moment bestaat de beeldbank uit bijna 30 000 foto's en 10 000 videoclips. Zie www.gapminder.org voor alle informatie, video's en TEDtalks.

91